

Den svenske hær 1939-1945 - Pansertropperne

Indledning

De svenske pansertropper blev oprettet som selvstændig våbenart pr. 1. oktober 1942, stillede ved mobilisering bl.a. følgende enheder:

Brigade	Stamenhed	Garnison
8. Panserbrigade	Kungliga Skånska Pansarregementet (P 2)	Helsingborg
9. Panserbrigade	Kungliga Skaraborgs Pansarregemente (P 4)	Skövde
10. Panserbrigade	Kungliga Södermanlands Pansarregemente (P 3)	Strängnäs

Hertil kom Kungliga Göta Pansarlivgarde (P 1), der blev oprettet i 1944, med garnison i Enköping. Dette regiment stillede blandt andet en panserenhed, der indgik i styrkerne på Gotland.

Forhistorien

Afskedsparade ved Kungliga Göta Livgarde, i Stockholm, 24. september 1939.

Fra Kilde 2.

Pr. 1. oktober 1939 blev uddannelsen af panserenheder overført til infanteriet - *Kungliga Skaraborgs regemente (I 9)* og *Kungliga Södermanlands regemente (I 10)*.

Trods krigsudbruddet 1. september 1939, så man fra politisk hold ingen grund til at ændre beslutningen om at nedlægge det hidtil eneste panserregiment (i praksis en enhed af bataljonsstørrelse, der rådede over samtlige hærens 64 kampvogne).

Under hele krigen arbejdede man intenst på at tilvejebringe det fornødne antal kampvogne; nogle

kampvogne blev bygget i Sverige - af bl.a. Landsverk - mens andre blev indkøbt i Tyskland.

Principskitse:

Kommandostander for

chefen for 8. Panserbrigade.

Egen tilvirkning efter Kilde 2.

Styrkemålene blev reelt først fuldt indfriet efter krigens afslutning. Således mangler 8. Panserbrigade, der skulle have deltaget i Operation Rådta Danmark endnu i maj 1945 visse dele af sin ene panserbataljon.

En svensk panserbrigade, 1943

Efter 1943-organisationen skulle en svensk panserbrigade bestå af to panserbataljoner og en motoriseret panserskyttebataljon. Endvidere indgik et selvkørende panserværnskanonkompagni, en opklaringskompagni (motorcykler), samt feltartilleri, luftværn og forsyningsenheder.

Organisation

- Brigadestab
- Telegrafkompagni
- 2 panserbataljoner - måske á 3 lette og 1 tung eskadron, samt et forsyningsselement
- 1 panserskyttebataljon - bl.a. med 6 stk. 37 mm panserværnskanoner m/38, 6 stk. middeltung mortar m/29 og 16 stk. 20 mm maskinkanon m/40
- 1 motorcyklistkompagni (opklaring)
- 1 artilleriafdeling (12 stk. 10,5 mm felthaubits m/39)
- 1 selvkørende panserværnsbatteri (75 mm panserværnskanoner)
- 1 luftværnsbatteri (12 stk. 20 mm maskinkanoner)
- 1 ingeniørkompagni
- 1 forsyningsselement.

Brigaden rådede over/skulle råde over følgende materiel:

Panserbrigade, ca. 1943	Antal	Bemærkninger
Tunge kampvogne	76	Stridsvagn m/42
Lette kampvogne	105	Stridsvagn m/40 eller Stridsvagn m/37
Selvkørende panserværnskanoner	6	Først indført efter krigen
Luftværnskampvogne	12	Først indført efter krigen
Luftværnsmaskinkanoner	28	20 mm Bofors maskinkanon
Middeltunge morterer	6	8 cm
Artilleripjecer	12	10,5 cm let felthaubits m/39

Det varede dog noget inden man var i stand til at opstille sådanne enheder. De selvkørende panserværnskanoner og luftværnskampvognene så således først dagens lys efter krigen.

Kampvogne

Data	m/37	m/38	m/39	m/40 L og K	m/41	m/42
Antal	48	16	20	100 + 80	222	282
Vægt	4,5 t	8,5 t	8,7 t	9,1 - 10,9 t	10,5 t	22,5 t
Fart	60 km/t	46 km/t	45 km/t	45 km/t	48 km/t	42 km/t
Længde	3,4 m	4,8 m	4,8 m	4,8 m	4,5 m	6,2 m
Bredde	1,85 m	2,1 m	2,1 m	2,1 m	2,1 m	2,3 m
Højde	1,95 m	2,1 m	2,1 m	2,1 m	2,4 m	2,6 m
Pansring	6-15 mm	6-15 mm	6-15 mm	6-15 mm	8-25 mm	9-55 mm
Bevæbning	2 x 8 mm MG	37 mm KN 2 x 8 mm MG	37 mm KN 2 x 8 mm MG	37 mm KN 2 x 8 mm MG	37 mm KN 2 x 8 mm MG	75 mm KN 4 x 8 mm MG
Besætning	2	3	3	3	4	4

Stridsvagn m/37.

Billedet er fundet på Internettet.

Kampvognen er af tjekkisk oprindelse; 2 blev leveret fra Tjekkoslaviet, mens resten blev licensfremstillet i Sverige, hos firmaet Jungner i Oskarshamn.

Kampvognene blev leveret til hæren i årene 1938-1939 og var oprindelig anskaffet som en billig, let kampvogn, med hvilken man kunne gøre forsøg med henblik på udvikling af taktik mv.

Ved Pansertroppers oprettelse blev samtlige vogne overført til Kungliga Göta Pansarlivgar-des enhed på Gotland.

Kampvognen udgik af krigsorganisationen i 1953.

Landsverk Fabrikkerne i Landskrona blev den helt store leverandør af kampvogne til den svenske hær - med forskellige varianter af fabrikkens lette kampvogn L-60. Landsverk solgte også prototyper til Irland (2) og Østrig (1) samt 1 prototype og rettigheder til licensbygning til Ungarn. Ud over Sverige blev Ungarn den anden store bruger af Landsverk kampvognene, hvor kampvognen kendes under betegnelsen Toldi [1](#).

Landsverk kampvognene kom dog også i kamp i en helt anden verdensdel, idet Den dominikanske

Republik anskaffede 20 m/40 L kampvogne samt 13 m/39 panservogne "Lynx", da de blev udfaset. Da USA intervererede i landet i 1965 blev det svenske materiel indsat mod amerikanske marineinfanterister, men kom dog hurtigt til kort mod moderne, panserbrydende granater.

At vognene blev solgt til udlandet sikrede dem paradoksalt nok for eftertiden, og der i de sidste par år arbejdet på at bringe nogle af de tidligere svenske vogne tilbage til Sverige, med henblik på istandsættelse og udstilling [2](#)).

Stridsvagn m/38.

Fra Kilde 5.

Hæren fik 16 eksemplarer af denne type i årene 1938-1939 og frem til 1941 var det den eneste kampvogn, der reelt kunne indsættes mod andre kampvogne.

I 1943 overførtes kampvognene til *Kungliga Skånska Pansarregementet (P 2)* og de udgik af krigsorganisationen i 1957.

Hvis kampvognene i 1945 var mere end blot uddannelseskøretøjer, så kunne de have indgået i 8. Panserbrigade.

Stridsvagn m/39.

Fra Kilde 5.

I princippet er denne kampvogn som m/38, bortset fra tårnets opbygning. Der blev udviklet et tillægspanser til montering på boven, men dette skulle i givet fald først monteres ved mobilisering, da den ekstra vægt (250 kg) sled for meget på vognens motor og øvrige mekaniske dele.

Vognene skulle leveres i efteråret 1940, men blev på grund af problemer med at fremstille kanonerne, først leveret i foråret 1941.

I 1943 overførtes de 20 m/39 kampvogne til *Kungliga Skaraborgs Pansarregemente (P 4)* og de udgik af

krigsorganisationen i 1957.

I det svenske forsvar var udmærket klar over, at Landsverk kampvognene ikke var tidssvarende, men det var ikke muligt at opdrive andre typer på verdensmarkedet. Allerede i 1937 var man interesseret i den tjekkiske kampvogn TNH, bedre kendt under sin betegnelse i tysk tjeneste, Pz 38 (t) og der blev i marts 1940 afgivet en ordre på 90 stk., som dog ikke kunne leveres på grund af leverancer til den tyske hær. Der var således intet andet for end at indgå kontrakt med Landsverk om levering af yderligere et antal kampvogne.

Stridsvagn m/40 L.

Fra Kilde 5.

Behovet for kampvogne var større end behovet for en bestemt kampvogn, så i stedet blev der bestilt yderligere 100 stk. kampvogne hos Landsverk; L'et i typebetegnelsen står for Landsverk.

Der var tale om en forbedret udgave af m/39 kampvognen - en anden gearkasse og et andet luftindtag til motoren. Som m/39 var også m/40 L tiltænkt udrustet med tillægspanser.

Vognene blev leveret fra november 1941 til marts 1942 og i 1943 blev de overført til *Kungliga Skaraborgs Pansarregemente (P 4)*. De udgik af krigsorganisationen i 1957 og i 1960 blev 20 stk. solgt til Den dominikanske Republik, hvor de gjorde tjeneste frem til midten af 1970'erne.

Stridsvagn m/40 K.

Fra Kilde 5.

Den ultimative udgave af Landsverk L-60 kampvognen udgjordes af 80 stk. kampvogne, der fik typebetegnelsen m/40 K, hvor K'et står for *Karlstad Mekaniska Verkstad*, der var underleverandør til Landsverk.

Vognene blev bestilt i sommeren 1942, men de sidste blev først leveret i efteråret 1944.

Alle m/40 K kampvogne tilgik *Kungliga Skånska Pansarregementet (P 2)* og kom til at udgøre hovedparten af de lette kampvogne i 8. Panserbrigade. De udgik af krigsorganisationen i 1957.

Stridsvagn m/41.

Billedet er fundet på Internettet.

Med placeringen i 8. Panserbrigade ville det således være denne type lette kampvogne, der skulle have været indsat på Sjælland.

I 1941 faldt ordren på de tjekkiske kampvogne endelig på plads, ikke som den oprindelige med leverance af færdigbyggede vogne men en licensaftale, der tillod fremstilling af kampvognene i Sverige.

Scania-Vabis fabrikkerne kom til at stå for produktionen; i første omgang blev der bygget 116, som blev leveret fra august 1942 til september 1943.

Stormartillerivagn m/43.

Fra Kilde 4.

Behovet for kampvogne var stigende og der blev i sommeren afgivet en ordre på yderligere 122 kampvogne. De 106 blev leveret som Stridsvagn m/41 frem til oktober 1943, mens de sidste 16 blev leveret som stormkanoner - *Stormartillerivagn m/43*, udrustet med en 10,5 cm Bofors kanon.

Hovedparten af m/41 kampvognene blev leveret til *Kungliga Skaraborgs Pansarregemente (P 4)*, hvor de indgik i 9. Panserbrigade.

Kampvognen blev anvendt frem til slutningen af 1950'erne, hvor den blev ombygget til pansret mandskabsvogn - *Panserbandvagn 301*.

Stormkanonerne tilgik *Bergslagens artilleriregimente (A 9)*, hvor de udgjorde en selvkørende artilleriafdeling. (Kilde 7)

Stridsvagn m/42.

Fra Kilde 5.

Det sidste skud på stammen er den svenske hærs daværende tunge, og mest moderne kampvogn.

Baseret på udenlandske erfaringer, anbefalede en komite i 1941, at den svenske hær anskaffede en tung (reelt middeltung) kampvogn. Det lå ikke inden for mulighedernes grænse at indkøbe sådanne kampvogne i udlandet, så valget faldt på et projekt fra Landsverk, oprindeligt udviklet til den ungarske hær.

L-60 kampvognen blev gjort længere og bredere, og blev udrustet med en kraftigere pansring.

Kampvognen fik en kort 75 mm kanon, som havde god virkning mod såvel pansrede som bløde mål. Yderligere blev kampvognen udrustet med 4 stk. 8 mm maskingeværer.

Stridsvagn m/42 rykker frem, støttet af infanterister med en 37 mm panserværnskanon m/36.

Billedet er fundet på Internettet.

Af et par omgange blev der i alt bestilt 282 kampvogne, som tilgik enhederne fra april 1943 til januar 1945. Kampvognen indgik i panserbrigadernes tunge kampvognseskadroner.

Størstedelen af kampvognene blev i 1950'erne ombygget til Stridsvagn m/74, med en lang 75 mm kanon; siden blev de afløst af Centurion kampvogne og overgik efterhånden til rollen som panserjagere, for endeligt at udgå af krigsorganisationen i 1981.

De resterende 48 m/42 kampvogne fik, med få ændringer, en tid rollen som nærstøttekampvogne for infanteriet, under betegnelsen Infanterikanonvagn 73.

Terrängbil m/42 KP.

Fra reklamebrochure for *Militärfordons Museum Malmköping*.

Terrängbil m/42 KP

Panserskyttebataljonerne i 8., 9. og 10. Panserbrigade var udrustet med *Terrängbil m/42 KP*.

Vognene blev bygget på lastvognschassiser fra Scania-Vabis og Volvo; de blev teknisk betegnet som *SKP* og *VKP* (*KP* = *Kaross-Pansar*).

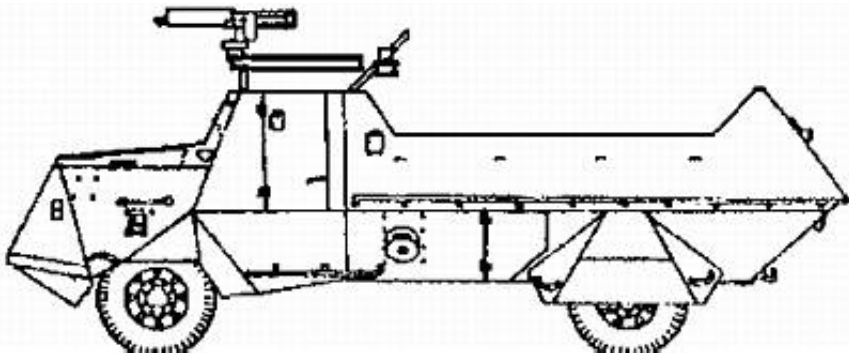

Terrängbil m/42 KP.

Fra Kilde 5.

Den pansrede overbygning (8-20 mm) blev monteret hos Landsverk i Landskrona.

Oplysninger om vognens transportkapacitet varierer fra 11 til 16 mand. Tilsvarende varierer produktionstallene.

Terrängbil m/42 KPF.

Tegningen er fundet *noganstans* på Internettet.

Fra 1946 bevæbnedes de pansrede mandskabsvogne med 6,5 mm maskingevær m/36 i dobbeltaffutage. Typebetegnelsen blev nu KPF.

1. og 2. Panserregiment fik VKP modellerne, mens 3. og 4. Panserregiment fik SKP modellerne.

Den eneste forskel på de to modeller er, at VKP'en har et indbygget spil på vognens højre side, umiddelbart under vognkommandørens plads.

Data	Tgbil m/42 VKP	Tgbil m/42 SKP
Antal	200 (100?)	300 (250?)
Vægt	6.460 kg	6.200 kg
Last	2.040 kg	2.300 kg
Hastighed, vej	70 km/t	70 km/t
Hastighed, terræn	35 km/t	35 km/t
Besætning	2	2

Terrängbil m/42 KPF.

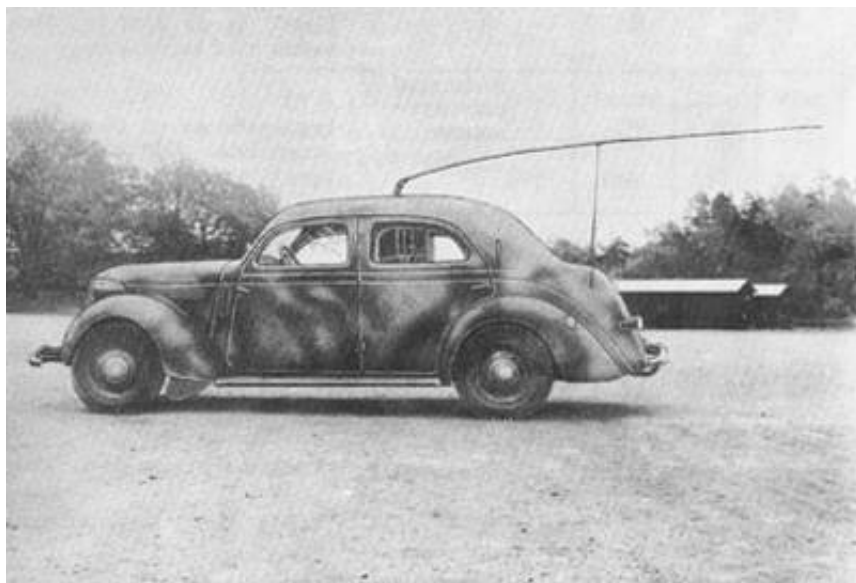
Fra Mechanised Vikings.

Vognen blev anvendt i det svenske forsvar helt frem til begyndelsen af 1990'erne, bl.a. i forbindelse med FN-tjeneste i Congo og Cypern.

Et antal blev i løbet af tiden ombygget til kommandokøretøjer (16) og sanitetskøretøjer (23).

Det er sandsynligt, at Den danske Brigades Panserværnskompagni, der de facto var et

panserskyttekompagni, skulle udrustes med *Terrängbil m/42 KP*, til støtte for den kampvognseskadron, som også var forudset oprettet. Disse enheder er nærmere omtalt i Panserenheden, som aldrig blev til noget samt Panserværnskompagniet.

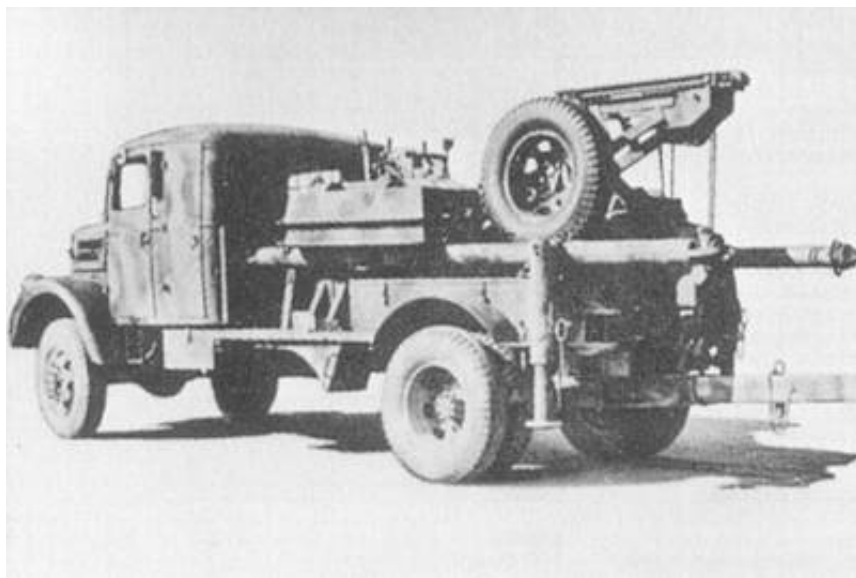

Radiopersonbil 101.
Fra Kilde 10.

Andre køretøjstyper

Vognen er en Volvo, sandsynligvis af typen PV 51, og er udrustet med en *25 watts bilradiostation m/39*.

Det signalmateriel, som var monteret i kamp- og panservogne behandles i Kilde 9, side 25 til 31.

Bjærningsvogn m/42, Scania-Vabis F12.
Fra Kilde 11.

Egentlige bjærningskampvogne eksisterede ikke på dette tidspunkt, så det er tænkeligt at kranvogne af denne type kan have indgået i panserbrigaderne.

Kilder

1. *Hjälp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.

2. *Andra världskriget och Sverige - Historia och mytbildning* af Jan Linder, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, Luleå 2002, ISBN 91-974056-3-9.
3. *Pansar - Den svenska stridsvangsmaterielens Historia* af Didrik von Porat, Armémusei småskrifter 3, Armémuseum, Stockholm 1985, ISSN 0280-7254.
4. *Tanks and other Armoured Fighting Vehicles of World War II* af B.T. White, Peerage Books, London ca. 1980, ISBN 0-907408-35-4.
5. Landsverk - Från smedja till storindustri 1850-1992 - et spændende stykke industrihistorie samt billeder af en det militære materiel, der fremstilledes.
6. Den svenska pansarberedskapen, september 1939, fra Pansarcentralen v/Thorleif Olsson.
7. Historiska förband - fra Försvarsmagten (den svenske hærs officielle hjemmeside).
8. Pansarmuséet i Axvall - specielt Terrängbil m/42 KP og Pansarbil m/40.
9. 60-årig KP-bil snart ett minne blott af Arne Spångberg, Befäl nr. 3, 2005, udgivet af Centralförbundet för Befälsutbildning.
10. En sammanställning över arméns lätta radiostationer 1920-1960-talet af Sven Bertilsson, Försvarets Historiska Telesamlingar.
11. *Historic Military Vehicles Directory* af Bart Venderveen, After the Battle, London 1989, ISBN 0900913-57-6.
12. Mats' Weapons Page - specielt Bilar i försvaret.

Efterskrift - Uniformer

*Officerer fra Pansertropperne, ca. 1942.
Fra Kilde 8.*

*Panserskytter, ca. 1945.
Billedet er fundet på Internettet.*

Efterskrift - Panservogne

Pansarbil m/39 eller m/40.

Fra Kilde 4.

Disse panservogne var fra starten ikke udset til at være i svensk tjeneste, men derimod dansk, idet den danske hær havde bestilt 18 panservogne hos Landsverk. Kun 3 nåede at blive leveret inden krigen, mens resten blev beslaglagt af den svenske stat [3](#)), og indført i den svenske hær under betegnelsen *Pansarbil m/39*.

Hæren ønskede yderligere 30 Lynx-panser-vogne, men Landsverk ikke ledig produktionskapacitet, hvorfor Volvo fik opgaven. Disse vogne fik betegnelsen *Pansarbil m/40*. Panservognene ser umiddelbart ens ud, den væsentligste forskel er motoren - m/39 havde en Scania-Vabis motor, m/40 en Volvo.

Panservognene indgik i panserbrigadernes opklaringslement (motorcyklistkompagniet) og en tilsvarende enhed i de motoriserede infanteribrigader, altså sandsynligvis også i 7. Motoriserede Infanteribrigade, som var udset at skulle deltage i Operation Rädde Danmark. Ved en slags skæbnens ironi kunne nogle af disse panservogne, som aldrig blev leveret til den danske hær, alligevel have fundet vej til Danmark.

Supplerende materiale om periodens svenske forsvar

- Operation Rädde Danmark
- Den svenske hær 1939-1945 - Infanteriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Luftværnsartilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Ingeniørtropperne
- Den svenske marine 1939-1945 - Flåden
- Den svenske marine 1939-1945 - Kystartilleriet
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Operation Rädde Danmark
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Forsøg med luftbårne enheder

Per Finsted

Noter:

1) Se f.eks. Ungarske kampvogne.

2) Læs mere om projektet her: [Köp av en Pansarbil m/39 "Lynx" och en Stridsvagn m/40 L.](#)

3) Den danske stat fik dog prisen for de ikke-leverede panservogne refunderet. Se [Om dansk rytteri 1932-1940, Del 3](#) for en omtale af de tre danske Lynx-panservogne.